

Sygn. akt III USKP 40/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Romuald Dalewski

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania A. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Opolu

o wysokość emerytury,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 27 października 2022 r.,

skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie
z dnia 21 stycznia 2021 r., sygn. akt III AUa 877/19,

1. oddała skargę kasacyjną,

**2. zasądza od skarżącego A. M. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych Oddziału w Opolu kwotę 240 zł (dwieście
czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W dniu 9 września 2008 r. A. M. złożył wniosek o emeryturę, która decyzją
Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Opolu z 1 lutego 2010 r. została mu

przyznana od dnia 1 września 2008 r. W dniu 9 maja 2016 r. A. M. złożył wniosek o przeliczenie wysokości emerytury z uwzględnieniem zatrudnienia w Niemczech we wskazanych we wniosku okresach. Najpierw decyzją z dnia 29 czerwca 2016 r., a następnie decyzją z dnia 9 lutego 2017 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, po rozpoznaniu wniosku, dokonywał przeliczenia emerytury. W złożonym odwołaniu od decyzji z 2017 r. kwestionował przyjęty przez Zakład sposób przeliczenia świadczenia. Wyrokiem z dnia 9 października 2019 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zmienił drugą z wymienionych decyzji w ten sposób, że przyjął do obliczenia emerytury A. M. podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z lat 1976 - 1989, 2007, 2010-2014 i wskaźnik wysokości podstawy wymiaru 122,27% (punkt I), w pozostałej części odwołanie oddalił (punkt II), koszty procesu między stronami wzajemnie zniósł (punkt III).

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na to, że spór w niniejszej sprawie dotyczył uwzględnienia w podstawie wymiaru emerytury zarobków z okresu pracy w RFN, a więc koncentrował się na wykładni przepisów prawa materialnego. Natomiast wysokość samych zarobków nie była sporna. Sąd Okręgowy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury wnioskodawcy wynoszący 122,27% ustalił na podstawie dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu rachunkowości. Podzielając w całości opinię biegłego stwierdził, że nie ma podstaw do przyjęcia wariantu obliczenia świadczenia wskazanego przez A. M. przez uwzględnienie zarobków rzeczywiście przez niego osiągniętych w markach niemieckich, przeliczanych na walutę polską.

Odnosząc się do zasad obliczania składki za pracę za granicą Sąd I instancji stwierdził, że w sprawie niniejszej zastosowanie mają przepisy art. 15 i 111 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270) oraz § 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 11, poz. 63 ze zm., dalej jako rozporządzenie). Regulacja ta w sposób jednoznaczny wskazuje, jakie kwoty można przyjąć przy ustalaniu wysokości podstawy wymiaru świadczenia wypłacanego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych dla pracowników zatrudnionych za granicą. W grę tu może wchodzić wynagrodzenie w

kwotach, od których opłacono składkę na ubezpieczenia społeczne w kraju albo tzw. wynagrodzenie zastępcze. Zdaniem Sądu Okręgowego ani z umów zawartych pomiędzy PRL a RFN, ani z przepisów umów międzynarodowych nie można wyprowadzić interpretacji bronionej przez wnioskodawcę. Sąd I instancji nawiązując w przedmiotowym zakresie do dorobku Sądu Najwyższego i sądów powszechnych wskazał, że zasada terytorialności wynika m.in. z § 10 rozporządzenia, zgodnie z którym do ustalenia podstawy wymiaru co prawda przyjmuje się zarobki uzyskane za granicą, lecz wyłącznie te, od których opłacono składkę na ubezpieczenie społeczne w kraju. W badanym okresie zastosowanie przy przeliczeniu świadczeń ma tzw. wynagrodzenie zastępcze. Zdaniem A. M. powołany już § 10 rozporządzenia w wersji obowiązującej przed 1 stycznia 1990 r. przewidywał uwzględnienie w podstawie wymiaru roku z okresu zatrudnienia za granicą kwoty, od których opłacano składki na ubezpieczenie społeczne w Polsce. Byłoby to dla A.M. rozwiązanie korzystniejsze w stosunku do wskazanego przez Sąd, gdyby było realne. Wnioskodawca w roku 1988 pozostając w zatrudnieniu w RFN nie miał możliwości opłacenia składki na ubezpieczenie społeczne w Polsce. Taką możliwość stworzył bowiem dopiero od dnia 31 grudnia 1989 r. przepis art. 26 pkt 3 ustawy o zatrudnieniu. Jako błędne Sąd ocenił stanowisko Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z którym dla wnioskodawcy nie można ustalić i przyjąć w podstawie wymiaru wynagrodzeń zastępczych w sytuacji, gdy będąc na urlopie bezpłatnym podjął zatrudnienie za granicą. Żaden z przepisów nie uniemożliwia uwzględnienia zarobków zastępczych w takim wypadku. W tych okolicznościach Sąd I instancji uznał, że okres pracy wnioskodawcy w Niemczech może być uwzględniony jedynie do stażu ogólnego, ale już nie doliczania wynagrodzenia osiąganego w Niemczech do wysokości podstawy wymiaru emerytury w kraju.

Sąd Okręgowy przyjął, że w niniejszej sprawie możliwe jest przyjęcie zarobków zastępczych za okres pracy w Niemczech. Na tej podstawie Sąd ustalił wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury, który okazał się wyższy niż wskaźnik przyjęty w zaskarżonej decyzji. Sąd I instancji w pozostałej części oddalił odwołanie wobec braku podstaw prawnych do ustalenia wysokości emerytury według wariantu wskazanego przez wnioskodawcę i orzekł o kosztach procesu na podstawie art. 100 zdanie 1 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku A. M. oparł na następujących zarzutach:

1) naruszenie § 10 pkt 2 rozporządzenia przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne za 1988 r. za okres zatrudnienia wnioskodawcy w RFN wynagrodzenia zastępczego, ustalonego w sposób określony w wymienionym przepisie;

2) naruszenie art. 8 ustawy emerytalnej w związku z art. 4 ust. 1 i 2 oraz art. 6 umowy zawartej między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Federalną Niemiec z dnia 9 października 1975 r. o zaopatrzeniu emerytalnym i wypadkowym przez niezastosowanie w sprawie, w sytuacji, gdy zaistniała podstawa do tego, by przy przeliczaniu emerytury odwołującego organ rentowy oraz Sąd uwzględnił w podstawie wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne roku 1988 oskładkowaną kwotę wynagrodzenia uzyskanego przez apelującego w RFN w kwocie 23.273 DM, w przeliczeniu na polską walutę;

3) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w związku z brakiem wszechstronnego badania przez Sąd zgromadzonego materiału i pominięcie ustaleń istotnych dla wyniku sprawy dowodów, w tym pismo niemieckiej instytucji ubezpieczeniowej oraz dokumentacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

W oparciu o powyższe zarzuty apelujący wniósł o zmianę wyroku i poprzedzającej go decyzji organu rentowego przez przyjęcie do emerytury podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne uwzględniającej wskaźnik wysokości podstawy 171,67%. Według skarżącego za rok 1988 i 1989 powinny być przyjęte rzeczywiste zarobki uzyskane z pracy w Niemczech.

Sąd II instancji uznał, że apelacja jest niezasadna i podlega oddaleniu. W przedstawionej przez niego ocenie, Sąd I instancji właściwie przeprowadził postępowanie dowodowe, dokonał trafnej oceny zebranych dowodów i w konsekwencji właściwie ustalił stan faktyczny oraz dokonał prawidłowej subsumpcji. Potwierdził, za ustaleniami Sądu Okręgowego, że w niniejszej sprawie sporną kwestią pozostaje ustalenie możliwości przeliczenia wynagrodzeń faktycznie otrzymywanych przez ubezpieczonego za pracę świadczoną w Niemczech w okresie od 29 marca 1988 r. do 13 listopada 1988 r. i uwzględnienia wynikającej z tego wysokości przy obliczaniu podstawy wymiaru świadczenia wypłacanego ubezpieczonemu w Polsce.

W rozpoznawanej sprawie za kluczową Sąd Apelacyjny uznał regulację szczególną, a mianowicie § 10 omawianego rozporządzenia, z której wynika, że jeżeli w okresie, z którego wynagrodzenie przyjmuje się do ustalenia podstawy wymiaru, pracownik był zatrudniony za granicą, do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się za okresy tego zatrudnienia sumy, od której za te okresy opłacono składkę na ubezpieczenie społeczne w kraju, albo jeżeli okres zatrudnienia za granicą przypada przed dniem 1 stycznia 1991 r. – kwoty wynagrodzenia przysługującego w tych okresach pracownikowi zatrudnionemu w kraju w takim samym lub podobnym charakterze, w jakim pracownik był zatrudniony przed wyjazdem za granicę. Sąd Apelacyjny zauważa, że do chwili obecnej nie zostały wydane nowe przepisy wykonawcze, zapowiadane w art. 22 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w myśl którego Rada Ministrów, została upoważniona do określenia w drodze rozporządzenia szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytury i renty, uwzględniających m.in. przypadki, w których podstawę wymiaru emerytury lub renty dla pracowników zatrudnionych za granicą ustala się na podstawie wynagrodzenia przysługującego pracownikom zatrudnionym w tym okresie w kraju w tym samym lub podobnym charakterze, w jakim pracownik był zatrudniony przed wyjazdem za granicę, albo na podstawie kwot ryczałtowych. Sąd Apelacyjny podkreślił, że w przypadku skarżącego pracującego za granicą przed dniem 1 stycznia 1991 r., podstawę wymiaru świadczenia stanowić mogło wyłącznie wynagrodzenie zastępcze, do którego ma zastosowanie § 10 pkt 2 rozporządzenia.

Postanowienia wzmiankowanej umowy obejmują wyłącznie wzajemne uwzględnianie okresów ubezpieczenia na terytorium drugiego państwa oraz przekazywanie świadczeń do państwa miejsca zamieszkania osoby uprawnionej. W przedmiotowej sferze ma zastosowanie art. 8 ustawy emerytalnej. W jej świetle wysokość emerytury (renty) osób zatrudnionych przez pewien czas za granicą, ustalona według zasad przewidzianych w art. 53, wzrasta o 1,3% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych z całego okresu zatrudnienia, tak jakby pozostawał w Polsce, lecz nie ma na nią wpływu wysokość zarobków uzyskiwanych za granicą, gdyż w ustalaniu podstawy wymiaru świadczeń okresy pracy za granicą są pomijane. Znajduje tu zastosowanie zasada terytorialności (art. 6 ustawy z dnia

13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 266).

W przedmiocie zawartego w apelacji zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie przy czynieniu ustaleń istotnych dla rozstrzygnięcia treści pism ubezpieczeniowych strony niemieckiej oraz pism Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Jaśle oraz Oddziału w Opolu, znajdujących się w aktach sprawy, Sąd II instancji stwierdził, że zarzut jest bezzasadny, bowiem Sąd I instancji bardzo szczegółowo zweryfikował całokształt materiału dowodowego biorąc pod uwagę znaczenie zgłoszonych we wniosku dowodów i ustaleń oraz oceniając powody pominięcia niektórych z nich na etapie rozważań Sądu. Za przykład takiego pominięcia Sąd Apelacyjny uznał wniosek dowodowy skarżącego o dołączenie akt sprawy Sądu Okręgowego w Koszalinie, IV U 326/15, uznając, że jego uwzględnienie w istocie zmierza jedynie do bezzasadnego przedłużenia postępowania w sprawie.

Wyrokiem z dnia 21 stycznia 2021 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpoznaniu sprawy A. M. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Opolu o wysokość emerytury na skutek wniesienia apelacji A. M. od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 9 października 2019 r. oddalił apelację.

Skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego w Warszawie za pośrednictwem Sądu Apelacyjnego w Lublinie w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń w Opolu wniósł A. M. zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego na podstawie art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c., tj.:

a) § 10 pkt 2 rozporządzenia przez niewłaściwe zastosowanie i w związku z tym bezpodstawne przyjęcie dla odwołującego się w podstawie wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne roku 1988 w miejsce uzyskanego faktycznie wynagrodzenia za okres zatrudnienia w RFN od 29 marca 1988 r. do 13 listopada 1988 r. wynagrodzenia zastępczego ustalonego przez Sąd w sposób wynikający z treści wymienionego przepisu;

- art. 4 ust. 1 i 2 i art. 6 ust. 2 umowy zawartej między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Federalną Niemiec z dnia 9 października 1975 r. o zaopatrzeniu emerytalnym i wypadkowym (Dz.U. z 1976 r. Nr 16,

poz. 101) przez błędną wykładnię i w konsekwencji przyjęcie, że wymienione przepisy wykluczają możliwość uwzględnienia przy przeliczaniu emerytury wnioskodawcy – w podstawie wymiaru roku 1988 – rzeczywistych zarobków uzyskanych w okresie zatrudnienia w RFN od 29 marca 1988 r. do 13 listopada 1988 r.

- art. 8, art. 15 ust. 1, art. 53 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS przez niewłaściwe zastosowanie i przez to nieuwzględnienie w podstawie wymiaru składki roku 1988 r. oskładkowanego wynagrodzenia wnioskodawcy z okresu zatrudnienia w RFN od 29 marca 1988 r. do 13 listopada 1988 r. będącego w Polsce okresem ubezpieczenia i okresem składkowym w myśl przepisów wyżej wymienionych;

b) oraz naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), tj.:

- art. 378 § 1 k.p.c. w związku z brakiem odniesienia się przez Sąd do sformułowanych w apelacji zarzutów w szczególności zarzutu naruszenia przepisów postępowania w sposób wskazujący, że zostały przez Sąd w całości rozważone przed wydaniem orzeczenia;

- art. 382 k.p.c. przez brak odniesienia się przez Sąd II instancji do całości materiału dowodowego w szczególności dowodów, na które powoływał się skarżący pkt 3 apelacji tj. pisma niemieckiej instytucji ubezpieczeniowej pt. przebieg ubezpieczenia na dzień 1 listopada 2004 r. pisma Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Jaśle z dnia 8 sierpnia 2016 r. skierowanego do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Opolu i innych;

- art. 327¹ k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. wobec braku w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego koniecznych elementów w tym braku podania przyczyny, dla której Sąd odmówił mocy dowodowej dokumentom omówionym pkt 3 apelacji.

W oparciu o powyższe skarżący działający przez pełnomocnika wniósł o uchylenie w całości wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 21 stycznia 2021 r. oraz uchylenie w całości wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 9 października 2019 r. i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia Sądowi

pozostawiając mu do rozstrzygnięcia także o kosztach procesu za wszystkie instancje.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparty został na podstawie, że skarga jest oczywiście uzasadniona bowiem występują naruszenia prawa procesowego i materialnego oraz zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, stąd istnieje niezbędność jego ujednolicenia, co będzie możliwe w przypadku wypowiedzenia się przez Sąd Najwyższy w kwestiach spornych w niniejszej sprawie. Zdaniem skarżącego kasacyjnie Sąd Najwyższy powinien wypowiedzieć się w następujących kwestiach:

a) czy do przeliczenia emerytury A. M. zatrudnionego w 1988 r. w RFN Polska instytucja ubezpieczeń społecznych może uwzględnić w podstawie wymiaru roku 1988 faktyczne jego zarobki przeliczone na walutę polską czy wynagrodzenie zastępcze wyliczone w oparciu o § 10 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczególnych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent;

b) czy przepis § 10 pkt 2 rozporządzenia może być stosowany do wnioskodawcy, gdy nie obowiązywał w czasie jego pracy w RFN tj. w 1988 r. i wnioskodawca nie zakładał, że przy zastosowaniu wymienionego przepisu przy przeliczeniu emerytury w Polsce ustalona zostanie dla niego podstawa wymiaru roku 1988 w części dotyczącej zarobków uzyskanych w RFN, a także nie wnioskował do Polskiego organu rentowego uwzględnienia wynagrodzenia zastępczego wyliczonego w myśl § 10 pkt 2 rozporządzenia z 1985 r., a nadto do pracy w RFN nie został skierowany ani delegowany przez polskiego pracodawcę, a zatrudnił się indywidualnie;

c) czy wykładnia art. 4 ust. 1 i 2 oraz art. 6 umowy zawartej między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Niemiecką Republiką Federalną z dnia 9 października 1975 r. o zaopatrzeniu emerytalnym i wypadkowym (Dz.U. z 1976 r. Nr 16, poz. 101) dokonana przy uwzględnieniu treści dowodów z dokumentów wymienionych w treści apelacji w pkt 3 oraz wobec interpretacji wymienionych przepisów dokonanych między innymi przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie w sprawie III AUa 274/17 oraz przy uwzględnieniu przepisów prawa ubezpieczeń

społecznych obowiązujących w dacie zawarcia i obowiązywania umowy, pozwala na uwzględnienie przy przeliczaniu emerytury A. M. przez polską instytucję ubezpieczeniową w podstawie roku 1988 faktycznych zarobków uzyskanych w RFN czy tylko zaliczenie okresu pracy w RFN do stażu od którego zależy prawo do świadczeń.

Sąd Apelacyjny odniósł się także do podniesionego w apelacji art. 4 ust. 1 i 2 umowy zawartej między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Federalną Niemiec o zaopatrzeniu emerytalnym i wypadkowym z dnia 9 października 1975 r. W świetle tego przepisu, instytucja ubezpieczeniowa państwa, na którego terytorium zamieszkuje osoba uprawniona do renty z zaopatrzenia emerytalnego, przyznaje świadczenia według obowiązujących ją przepisów, z tym, że okresy ubezpieczenia, zatrudnienia oraz okresy z nimi zrównane w drugim państwie uwzględnia, jak gdyby zaistniały na terytorium tego państwa. Umowa międzynarodowa nie reguluje bowiem kwestii ustalania podstawy wymiaru świadczeń. Innej raczej życzeniowej interpretacji dokonuje skarżący kasacyjnie. Jego zdaniem prawidłowa wykładnia treści umowy międzynarodowej z 1975 r. nie może być dokonana w oderwaniu od przepisów ubezpieczenia społecznego obowiązujących w czasie jej zawarcia i obowiązywania. Pracujący za granicą Polak miał prawo spodziewać się świadczeń, jakie gwarantowały mu przepisy i nie mógł otrzymać mniej niż wynikało z tych przepisów.

Sąd Apelacyjny w Lublinie powołanym już wyrokiem oddalił apelację A. M. od wyroku Sądu I instancji z dnia 9 października 2019 r. uznając ją za niezasadną. Według stanowiska Sądu odwoławczego działał w przekonaniu, że dochodzenie w podstawie wymiaru emerytury skarżącego jego zarobków osiągniętych z tytułu zatrudniania w RFN w okresie 29 marca 1988 r. do 13 listopada 1988 r. nie jest możliwe ze względu na treść § 10 pkt 2 rozporządzenia. Wskazany przepis, zdaniem Sądu II instancji, obliguje do uwzględnienia w podstawie wymiaru roku, w którym pracownik był zatrudniony za granicą przed dniem 1 stycznia 1991 r. wynagrodzenia zastępczego odpowiadającego wynagrodzeniu krajowemu pracownika zatrudnionego w takim samym lub podobnym charakterze w jakim był zatrudniony przed wyjazdem za granicę. Przy przeliczaniu emerytury A. M. przez

Sąd w podstawie wymiaru roku 1988 zostało uwzględnione wynagrodzenie zastępcze wyliczone zgodnie z § 10 pkt 2 rozporządzenia.

A. M. w apelacji przedstawił argumentację zmierzającą do wykazania, że zastosowanie przy przeliczaniu jego emerytury w podstawie wymiaru roku 1988 wynagrodzenia zastępczego jest niewłaściwe. Jego zdaniem Sąd Apelacyjny nie podjął polemiki z wywoдем apelacji, a nadto nie odniósł się do zarzutów apelacji w szczególności zarzutu naruszenia przepisów prawa procesowego oraz nie odniósł się do całości materiału dowodowego w tym dowodów, na które powoła się skarżący w pkt 3 apelacji, czym dopuścił się naruszenia art. 378 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c. i art. 327¹ k.p.c. W skardze kasacyjnej podniesione też zostało, że norma prawna wynikająca z § 10 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z 1985 r. nie obowiązywała w okresie jego zatrudnienia w RFN w latach 1988 i 1989. Świadcząc pracę w Niemczech nie mógł on przewidywać, że przy przeliczaniu jego emerytury przez Polską instytucję ubezpieczeniową lub Sąd w podstawie wymiaru roku 1988 nie zostaną uwzględnione jego faktyczne zarobki, a znacznie mniej korzystne wynagrodzenie zastępcze.

A. M. sprzeciwiając się w piśmie procesowym z dnia 18 stycznia 2019 r. uwzględnieniu w podstawie wymiaru roku 1988 wynagrodzenia zastępczego wnosił o uwzględnienie rzeczywistych zarobków osiągniętych w RFN przeliczonych na walutę polską. Pozostając w zatrudnieniu w RFN nie miał możliwości opłacenia składki na ubezpieczenie społeczne w Polsce. Tego rodzaju możliwość powstała na mocy art. 26 pkt 3 ustawy o zatrudnieniu z dnia 31 grudnia 1989 r.

Zdaniem skarżącego prawidłowa wykładnia treści umowy międzynarodowej z 1975 r. nie może być dokonana w oderwaniu od przepisów ubezpieczenia społecznego obowiązujących w czasie jej zawarcia i obowiązywania. Pracujący za granicą Polak miał prawo spodziewać się świadczeń jakie gwarantowały mu przepisy i nie mógł otrzymać mniej niż wynikało z tych przepisów. Obowiązywała wówczas ustawa z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego organ rentowy wniósł o:

- sprawdzenie wartości przedmiotu zaskarżenia, a w tym celu wezwanie pełnomocnika wnioskodawcy o wyjaśnienie sposobu jej wyliczenia,
 - odrzucenie skargi kasacyjnej jako niedopuszczalnej z uwagi na wartość przedmiotu zaskarżenia niższą niż dziesięć tysięcy złotych,
 - zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych,
- ewentualnie
- wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;
 - oddalenie skargi kasacyjnej – w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;
 - zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlega oddaleniu, gdyż nie ma usprawiedliwionych podstaw wyszczególnionych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Skarżący kasacyjnie odnosząc się do uzasadnienia wniosku wskazał na dwie przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. tj. oczywistą zasadność skargi oraz potrzebę wykładni przepisów prawa budzących rozbieżności w orzecnictwie (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) tj. w odniesieniu do badanej skargi § 10 pkt 2 rozporządzenia. Powołanie się na przesłankę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie ogranicza się do powielania jej przez skarżącego kasacyjnie, ale niezbędne jest przedstawienie wyводу prawnego, uzasadniającego tą oczywistość. Konieczne jest więc wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającego na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej. Skarżący musi więc wykazać, w czym wyraża się oczywista zasadność skargi, uzasadnić swoje stanowisko w sposób dostateczny. W odpowiedzi na skargę Zakładu Ubezpieczeń Społecznych stwierdził, że

dostatecznej argumentacji przemawiającej za uznaniem skargi przez Sąd Najwyższy nie można się doszukać we wniosku kasacyjnym. Nie zachodzi też przesłanka powołana w skardze rozbieżności (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) w orzecnictwie sądów w przedmiocie wykładni powołanego już § 10 pkt 2 rozporządzenia. Zabrakło też przejrzystości merytorycznej w wywodach poświęconych uzasadnieniu skargi odnośnie istoty treściowej przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., którą powiązano z punktem 2 niewysłowionym we wniosku.

Z orzecnictwa Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych wyprowadzić można konstatację, że norma prawna wyprowadzana z treści § 10 pkt 2 rozporządzenia, jest taka, że dla zatrudnionych za granicą do końca 1990 r. do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się wynagrodzenie zastępcze. Zdaniem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Sądy I i II instancji prawidłowo przyjęły, że w przypadku skarżącego zatrudnionego za granicą przed dniem 1 stycznia 1991 r. podstawę wymiaru świadczenia stanowić mogło tylko i wyłącznie wynagrodzenie zastępcze. Zdaniem Sądu Najwyższego należy mieć tutaj na uwadze relacje przesłanki odnoszącej się do oczywistej zasadności skargi do przesłanki usuwania rozbieżności w orzecnictwie sądów wymagającej rozpoznania przez Sąd Najwyższy.

Wystarczające dla uzasadnienia prawnego skargi i przyjęcia jej do rozpoznania jest już spełnienie jednej przesłanki. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został oparty o stwierdzenie, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego (w tym przykładowo uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2018 r., I CSK 691/17). Istotność zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) konkretyzuje się w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Tą oczywistość należy wykazać na tle konkretnych rozwiązań problemów prawnych.

Należy zauważyć, że powołana w uzasadnieniu wniosku kasacyjnego przesłanka oczywistej zasadności skargi nie została wykazana, ponieważ zarzut prawa materialnego nie wpisuje się w ten warunek. Za trafne Sąd Najwyższy uznaje stanowisko Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w odpowiedzi na skargę w tej kwestii. Stwierdza bowiem m.in., że powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. obliguje skarżącego kasacyjnie do przedstawienia wywodu prawnego, uzasadniającego jego argumentację, że skarga jest oczywiście uzasadniona. Dla rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej. Zatem dla uznania, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona nie jest wystarczające powielanie jej przez skarżącego lub w zmodyfikowanej formie. W praktyce zastosowania tej przesłanki skarżący musi wykazać, w czym – jego zdaniem – wyraża się „oczywista” zasadność skargi, jakie argumenty wskazują, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty.

W uzasadnieniu postanowienia z dnia 15 stycznia 2015 r. (II PK 331/17) Sąd Najwyższy podniósł ponadto, że oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna od razu, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z brzmieniem przepisów albo powszechnie przyjętymi (uznawanymi) regułami interpretacji. Oznacza to, że we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny, a o tym, że skarga jest

oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw.

Przy powoływaniu się w skardze kasacyjnej na przesłanki wyszczególnione w art. 398⁹ § 1 k.p.c. skarżący kasacyjnie musi brać pod uwagę możliwe relacje między nimi, w tym zarówno zjawisko krzyżowania podstaw, jak i wykluczania się, co przesądzać może o braku spójnej koncepcji wnoszenia o przyjęcie skargi zarówno z tego powodu, że jest ona oczywiście uzasadniona, jak i zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości. Z treści skargi wynika, że przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powiązano z punktem 2 tego przepisu nie brany pod uwagę we wniosku. Z takim zestawieniem mamy do czynienia w przypadku skargi kasacyjnej A. M., ale tylko z tego względu, że wprowadzono przesłankę nie powołaną w skardze, odnoszącą się do potrzeby rozstrzygnięcia wątpliwości prawnych. Natomiast powołana w skardze podstawa z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. współgra z oczywistą zasadnością skargi, z tym, że zabrakło pogłębionej analizy treści powołanych przesłanek. Zgodnie z poglądem orzecznictwa, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11 i z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151). Zaprezentowane twierdzenia skarżącej nie wystarczają do wykazania, by w sprawie doszło do wątpliwości, które mogłyby wyczerpywać przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Zdaniem Sądu Najwyższego skarżący kasacyjnie nie dostarczył odpowiednich argumentów odnośnie drugiej z wymienionych przesłanek skargi kasacyjnej celem przyjęcia a następnie merytorycznego rozpoznania na rzecz skarżącego, jaką stanowi potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących w związku z tym rozbieżności w orzecznictwie sądów. Z bogatego orzecznictwa sądów wyprowadzić można wniosek, że nie występują istotne rozbieżności i poważne wątpliwości w zakresie wykładni, która

wymagałaby interwencji Sądu Najwyższego. Potwierdza to zresztą skarżący kasacyjnie sięgając do konkretnych orzeczeń. M.in. jednoznaczne stanowisko odnośnie interpretacji § 10 pkt 2 rozporządzenia prezentuje orzecznictwo Sądu Najwyższego powołane przez skarżącego.

Skarżący kasacyjnie reprezentuje postawę życzeniową, która nie ma odbicia w stanie prawnym m.in. odnosząc się do art. 4 ust. 2 umowy międzynarodowej z dnia 9 października 1975 r. W uzasadnieniu skargi stwierdza bowiem, że prawidłowa wykładnia treści umowy międzynarodowej nie może być dokonana w oderwaniu od przepisów ubezpieczenia społecznego obowiązujących w czasie jej zawarcia i obowiązywania. Pracujący za granicą Polak miał prawo spodziewać się świadczeń jakie gwarantowały mu przepisy i nie mógł otrzymać mniej niż wynikało z tych przepisów.

Biorąc powyższe rozważania pod uwagę, na zasadzie art. 398¹⁴ § 1 k.p.c. oddalono skargę kasacyjną jako bezzasadną w punkcie pierwszym wyroku. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c., w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. oraz § 10 ust. 2 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265) w punkcie drugim wyroku.

[as]